

РЕЦЕНЗІЯ

**Каплінського Василя Васильовича, доктора педагогічних наук,
професора кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми
зкладами Вінницького державного педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського на дисертацію Подуфалової Катерини Юріївни
«ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ»**

На актуальності дослідження спробую загострити увагу відповіддю вчителя-інноватора і директора однієї із Вінницьких шкіл на запитання: «Яка найгостріша проблема сьогоденної школи?». «Найгостріша проблема сьогоденної школи, – відповів авторитетний у Вінниці директор школи, – це, на превеликий жаль, безвідповідальність значної кількості вчителів, особливо під час онлайн-навчання» Тому після ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи «Формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності у студентів педагогічного коледжу» з впевненістю констатую, що вона є вагомим внеском у розв'язання такої гострої і актуальної проблеми. Дослідниця Катериною Подуфаловою зроблено, на мій погляд, вдалу спробу запропонувати шляхи розв'язання проблеми, яка кричить про свою актуальність. Робота досить інформативна пропозиціями щодо розв'язання цієї гострої проблеми, багатоаспектна, багата за своїм змістом і цікава. Помітно, що в цю роботу вкладена досить серйозна і кропітка праця. Вона на часі і одночасно на перспективу.

Глибокий аналіз теорії і практики виховання здобувачів освіти у педагогічних коледжах сприяв виявленню саме тих суперечностей, які зумовили актуальність дослідження проблеми формування відповідального ставлення студентів до педагогічної діяльності: між соціальним запитом на підготовку фахівців з високим рівнем професійної відповідальності й недостатньою теоретичною і практичною розробленістю цієї проблеми; між потенційними можливостями ефективного формування відповідального ставлення до

педагогічної діяльності студентів педагогічних коледжів в освітньому середовищі педагогічного ЗВО і відсутністю науково обґрунтованої моделі і педагогічних умов його формування; між домінуючою спрямованістю освітнього процесу на оволодіння студентами теоретичними засадами відповідальної педагогічної діяльності і недостатньою розробленістю методичного забезпечення набуття практичного досвіду відповідальної професійної поведінки.

Всебічний аналіз широкої джерельної бази, зокрема численних зарубіжних джерел, державних документів у контексті проблеми уможливив визначення чітких орієнтирів дослідження на різних його етапах і допоміг вибудувати чітку логіку процесу формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності у студентів педагогічного коледжу.

Аналіз змісту роботи свідчить про глибину розкриття теоретичних підвалин формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності на основі сформованих дослідницько-аналітичних умінь авторки, що проявились у здатності систематизувати об'ємний теоретичний матеріал, узагальнювати, робити власні висновки.

До найбільш істотних наукових результатів дослідження віднесено: визначення, теоретичне обґрунтування та шляхи реалізації педагогічних умов формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності, які охоплюють процес становлення суб'єктної позиції, моделювання ситуацій відповідального вибору і реалізацію аксіологічного потенціалу освітнього середовища педагогічного коледжу (це якраз саме ті оптимальні види діяльності, які стимулюють формування відповідального ставлення); побудова моделі формування відповідального ставлення; визначення критеріїв (когнітивного, мотиваційного, аксіологічного, діяльнісно-стратегічного і вольового), показників та рівнів (формального, виконавського та рефлексивного); відбір і систематизація діагностичного інструментарію, спрямованого на моніторинг формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності; розробка і

впровадження в освітній процес методичного забезпечення реалізації моделі і педагогічних умов формування відповідального ставлення.

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили, що реалізація визначених педагогічних умов в цілому забезпечує розвиток усіх структурних компонентів відповідального ставлення до педагогічної діяльності.

Безперечна практична значущість дослідження, що полягає у відборі і систематизації саме того діагностичного інструментарію, котрий надає можливість здійснювати моніторинг формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності у майбутніх педагогів; у впровадженні в освітній процес педагогічних коледжів методичного забезпечення реалізації моделі і педагогічних умов формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності; у використанні в освітньому процесі педагогічного коледжу розроблених методичних рекомендацій щодо успішного формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності здобувачів освіти.

Результати дослідження належним чином апробовані (заслужовує на увагу, окрім достатньої кількості одноосібних публікацій категорії Б, три розділи в колективних монографіях, зокрема один одноосібний, публікації в зарубіжних виданнях, розроблені дисертанткою методичні рекомендації для профорієнтації учнів старших класів «Блокнот абітурієнта: П'ять перших кроків», «Формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності».

На особливу увагу заслуговують організаційні форми розвитку відповідального ставлення до педагогічної діяльності, адекватні його етапам: професійні консультації, педагогічний факультатив, профорієнтаційний тренінг, педагогічні ігри, екскурсії педагогічного спрямування, розв'язання педагогічних ситуацій, спілкування з представниками педагогічної професії, рефлексивні вправи, групові дискусії, ігрове проектування, педагогічний коучинг, творчі проекти, соціальні проекти, участь у спільнотах підтримки, участь у трансформації освітнього середовища коледжу.

Схвально, що дисертантка в процесі дослідження задіяла психологічні

механізми, що забезпечують формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності на різних етапах особистісно-професійного становлення майбутнього педагога, а саме: вживання в соціальну роль, ідентифікацію з представниками професійної спільноти, наслідування зразків відповідальної поведінки, рефлексію власного етичного вибору.

Однак робота не позбавлена окремих проблемних аспектів, які ще потребують уваги не так до самого змісту, як до його оформлення і подачі:

1. Параграф 1.2 і 3-й розділ потребує вилучення з масиву інформації тієї, яка переобтяжує їх зміст. Зокрема це стосується обґрунтування педагогічних умов. Так, при обґрунтуванні другої умови ключове поняття «моделювання ситуацій відповідального вибору» потонуло в інформації про педагогічний супровід та про професійну ідентичність. З іншого боку, в ході дослідження розкривається сутність понять, які не завжди подаються в контексті ключового поняття назви, а подаються самі по собі, відірвано від ключового поняття. Також у змісті, особливо третього розділу є багато текстового матеріалу, який проситься в додатки і якому там місце.

2. Стилістичного корегування потребує формулювання другої педагогічної умови. Рекомендую її подати в наступному формулюванні: *«моделювання ситуацій відповідального вибору на кожному з періодів професійного становлення майбутнього педагога»*.

3. Є необхідність більш чітко і лаконічніше сформулювати показники критеріїв, щоб вони були однакові за суттю, але різними за рівнем прояву на кожному рівні. К-ть має бути однакова на кожному рівні. Вони не мають бути розлогими, а чіткими і лаконічними. Не мають повторюватись в різних критеріях, як показник «цілеспрямованість» віднесено до двох критеріїв: мотиваційного і вольового.

4. Окремо потрібно сказати про забезпечення більш чітких логічних зв'язків між окремими абзацами або блоками інформації та про логічну завершеність параграфів коротким підсумком (про що йшлося в параграфі), а також про мовно-стилістичне коригування змісту.

Всі поради стосуються не змісту, а формальних аспектів роботи. Стосовно змісту, то дисертація виконана на належному науково-теоретичному рівні, є актуальною, своєчасною, змістовною і самостійною, перспективною, містить нові як теоретичні, так і практичні результати, що в сукупності є суттєвими для розв'язання проблеми відповідального ставлення до педагогічної діяльності у студентів педагогічного коледжу. Все вищезазначене дає підстави для висновку про те, що виконана дисертаційна робота «Формування відповідального ставлення до педагогічної діяльності у студентів педагогічного коледжу» відповідає вимогам, а її автор Подуфалова К. Ю. заслуговує на присвоєння їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедра педагогіки, професійної освіти та
управління освітніми закладами Вінницького
державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Каплінський В.В.